

Bir Kur'an kavramı olan cihad, Yüce Allah yolunda, O'nun kelimesi/dini en yüce olsun diye, insanlara O'nun evrensel değerlerini ulaştırma adına malî ve bedenî olarak yapılan tüm gayret ve çabanın adıdır. Diğer salih ameller gibi, cihadın da sahih ve salih bir amel olabilmesi için dikkat edilmesi gereken şartlar vardır. Kur'an-ı Kerîm'de pek çok ayet bu temel esasları belirler. Onlardan bir kaçı şöyledir:

İnananlar, ancak Allah'a ve peygamberine inanmış, sonra şüpheye düşmemiş; Allah uğrunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmiş olanlardır. İşte onlar doğru olanlardır.[1]

İnananlar, hicret edenler ve Allah yolunda cihad edenler Allah'ın rahmetini umarlar. Allah bağışlar ve merhamet eder.[2]

Yoksa içinizden Allah cihad edenleri ve sabredenleri belirtmeden cennete gireceğinizi mi sanıyordunuz?[3]

Ey İnananlar! Allah'tan sakının, O'na ulaşmaya yol arayın, yolunda cihad edin ki kurtulasınız.[4]

Ayetlerde dikkat çeken en temel hususlar şunlardır:

Cihad, mü'minlerin temel özelliğidir. Cihad, Allah yolunda olmaktır. Allah yolunda yapılan her malî ve bedenî faaliyet cihad ibadetinin içerisinde. Nitekim Peygamberimiz'e (sav), kahramanlığını göstermek, ganimet elde etmek için savaşan kimsenin durumu sorulduğunda O, gerçek anlamda cihadı, Allah'ın kelimesi en yüce olsun diye savaşan kimsenin cihadı olarak belirtmiştir.

Allah ve Rasûlü'nün bu yönlendirmelerini kendilerine şiar edinmiş olan İslam ümmeti Allah yolundaki koşturmasını Sultan II. Mehmed'in şu dizeleriyle formül haline getirmiştir:

İmtisal-i Cahidû fillah oluptur niyetim/Din-i İslam'ın mücerred gayretidir, gayretim.

Cihada Hakkını Vermek

Allah uğrunda hakkıyla cihad edin.[5]

Rabbimiz kendi yolunda hakkıyla cihad etmemizi bizden istemiştir. Cihadın hakkı, onun yalnızca Yüce Allah yolunda olması, başka hiçbir dünyevî beklenti için olmaması, bir de bu uğurda yapılması gereken her şeyin ortaya konulmasıdır. Buna göre Fisebilillah/Allah yolunda düsturuna gölge düşürecek herhangi bir niyet yahut hareket yapılan koşturmacayı cihad olmaktan çıkaracaktır. Aynı şekilde yapılması gerekeni yapmamak da eksik bir ameliye olarak kalacaktır. Müslümanlar olarak çalışmalarımızda umduğumuz ve beklediğimiz neticeleri alamayışımızı bu iki maddeye göre sorgulamamız gerekmektedir.

Acaba biz çalışmalarımızı bütünüyle Rabbin Rızasını kazanmak için yapabildik mi? Yoksa dilimiz, Allah için dediği halde gönlümüz başka beklentilerini içerisine mi girdi?

Biz cihad yolcuları olarak, bu uğurda elimizden gelen her şeyi ortaya koyabildik mi? Yoksa yaptıklarımızı dilimizin ve elimizin ucuyla mı yaptık?

Hak uğrunda cihad eden, ancak kendisi için cihad etmiş olur. Doğrusu Allah, alemlerden müstağnidir.[6] Buna göre bütün şubeleriyle cihad, kişinin kendisi için yaptığı ahiret yatırıdır. O yolda ne harcarsa, karşılığını fazlasıyla Yüce Allah'tan alacaktır.

Ama Bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette yollarımıza eriştireceğiz. Allah şüphesiz, iyi

davrananlarla beraberdir.[7]

Müfessirlerin çoğunluğuna göre bu ayetler de Mekke'de inmiş olup cihadın davet, tebliğ aşamaları hakkındadır. Buna göre ayetler, davet ve tebliğ çalışmalarının cihad sayılabilmesi için takip edilmesi gereken esaslara temas etmektedir.

Kur'an'ın En Büyük Cihadı

Şu ayet-i kerime Kur'an'ın en büyük cihadını net bir şekilde tanımlar:

Sen, inkarcılara uyma, onlara karşı Kur'an ile olanca gücünle savaş.[8]

Buna göre Kur'an'ın en büyük cihadı, Kur'an ile yapılan cihaddır. Elbette bu, Siffin savaşında bazı Müslümanların yaptığı gibi, mızrakların ucuna Kur'an Mushaflarını takarak yapılan savaş değildir. Zira adı geçen savaş, iki Müslüman gurup arasında yapılmış ve pek çok Müslümanın katledilmesine sebep olmuştur.

Kur'an ile cihad, Kur'an'ın layığı ile insanlığa ulaştırılmasıdır. Çünkü bu ayet Mekke döneminde inmiştir. Dolayısıyla bu ayetle sıcak savaşın kastedilmiş olması mümkün değildir. Bunun için Kur'an ile onlarla cihad et buyrulmuştur. Kaldı ki sıcak savaşa/kıtale izin verilen Medine döneminde inen ayetlerde de Kur'an'ın Müslüman olmayanlara ulaştırılma emri tekrarlanmıştır. Şu ayette olduğu gibi: Müşriklerden biri sana sığınır, onu güvene al; taki Allah'ın kelamını dinlesin. Sonra onu güven içinde olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar bilgisiz bir topluluktur.[9]

Cihad – Kıtale İlişkisi

Bugün cihad deyince, Müslüman olmayanlarla yapılacak sıcak savaş, mücahid deyince de savaşçı anlaşılacaktır. Evet, cihad kavramının içerisine sıcak savaş da girer. Ancak sıcak savaş, cihadın bir şubesidir. Sıcak savaş demek olan kıtale, cihadın aşamalarından biri, hem de cihadın son aşamasıdır. Şöyle ki: Muhataplar önce İslam'a davet edilir, davetin layığı ile yapılabilmesi için muhatapın anlayabileceği şekilde din anlatılır. Karşı taraf Müslüman olursa, Müslümanlarla eşit haklara sahip olur, onların din kardeşi olurlar. İslam olmaya yanaşmazlarsa bu sefer cizye vermeleri istenir. Aslında cizye vermeleri, Müslümanların yönetimini kabul etmeleri, onlara davet yolunda engel olmamaları, onlara düşmanlık yapmamalarıdır. Onlar cizye vermeye de yanaşmaz, Müslümanlara düşmanlık yapar ve dine davet yolunda onlara engel olurlarsa işte o zaman kıtale yani sıcak savaş aşaması devreye girer. Hz. Peygamber'in (sav) savaşları incelendiğinde, onun savaşlarının savunma amaçlı, saldırıları durdurma ve düşmanı saldırıdan vazgeçirmeye yönelik olduğu açıkça görülür. Sözelimi Bedir savaşında, geliri Müslümanlar aleyhine kullanılacak Kervanın önünü kesmek için yola çıkmış, ancak Bedir'de Medine üzerine saldırmak için gelen Mekkelilerle savaş olmuştur. Uhud, Bedir'in intikamını almak için ta Medine yakınlarına gelen müşriklerle yapılmıştır. Hendek savaşı da düşmana karşı Medine'yi savunma adına gerçekleşmiştir. Mute ve Tebuk seferleri büyük bir orduyla Medine'ye saldırmaya hazırlanan Bizans güçlerini Medine dışında etkisiz hale getirmek için düzenlenmiştir. Hayber savaşı, Yahudilerin müşrikleri ve civar kabileleri Medine'ye saldırmak üzere ayaklandırdıkları için yapılmıştır. Peygamberimiz, Hudeybiyye Barış anlaşmasının şartlarını ihlal eden ve Müslümanların müttefiklerini katleden müşrikleri cezalandırmak için Mekke Fethine çıkmıştır. Diğer gazve ve seriyyeler için durum benzerdir.

Şu ayetler, Müslümanlara saldıran, onlara hayat hakkı tanımayan, İslam davetinin önünde engel olan, kısaca Müslümanlar için fitne sebebi olan İslam düşmanlarına karşı yapılacak mücadele hakkındadır:

Fitne kalmayıp, yalnız Allah'ın dini kalana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse bilsinler ki Allah onların işlediklerini şüphesiz görür.[10]

Sizinle savaşanlarla Allah yolunda savaşın, aşırı gitmeyin; doğrusu Allah aşırı gidenleri sevmez. Onları bulduğunuz yerde öldürün. Sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın. Fitne çıkarmak, adam öldürmekten daha kötüdür. Mescidi Haram'ın yanında, onlar savaşmadıkça siz de onlarla savaşmayın. Sizinle savaşılırsa onları öldürün. İnkâr edenlerin cezası böyledir. Vazgeçerlerse onları bağışlayın; şüphesiz Allah bağışlar ve merhamet eder.[11]

Onları bulduğunuz yerde öldürün ifadesinin geçtiği benzeri ayetler, tüm aşamalar bittikten sonra sıcak savaş ortamına girildiği anlar için söz konusudur. Savaşmaktan başka yapılacak bir şey kalmamışsa, savaşın içerisine girilmişse artık yapılacak olan, savaşın en az zayıatla sonlanabilmesi için yapılması gerekenleri yapmaktır. Yoksa savaş şartları oluşmadan, cihadın sıcak savaş öncesi aşamalarından geçmeden Müslümanların sıcak savaşa girmeleri, savaş için arzulu olmaları söz konusu değildir. İslam'ı tanımayanların dile getirdiği gibi, İslam savaşı önceleyen bir din değildir. Onun adı İslam, barış demektir. Bu yüzden İslam, herkese karşı barışı önceleyen bir dindir. Bu konuda Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

Düşmanla karşılaşmayı/savaşı istemeyin. Ancak savaşmak zorunda kalırsanız sebatla savaşın.

Evet işte Rahmet ve Savaş peygamberinin getirdiği din budur. Onu parçacı bir yaklaşımla saldırgan bir din olarak sunmak da, onun yaygınlaşan fitne ve haksızlıklar karşısında suskun bir din olarak algılamak da yanlıştır. Peygamberimizin buyurduğu üzere, en geniş manası ve tüm çeşitleriyle cihad, kıyamete kadar devam edecek, Yüce Allah dinine sahip çıkanları ve onun uğruna mal ve canlarından geçenleri hiç eksik etmeyecektir.